

לתורה את שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרעב
ערש"ק פרשת יתרו

"הוצאתיך מארץ מצרים" - מאי קמ"ל?

נצחיות הרפואות שבש"ס

שבות שיש לה עיקר מה"ת ושבות שכולה מדרבנן

לשמוח ולהודות להשם יתברך עם כל הלב

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת יתרו, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרעב), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב רפאל לבנוני, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

כך שלא היתה אצלו איזה הכנה, יוכל מיד להשתנות מן הקצה אל הקצה - כי, מצד זה שהקב"ה הוא "השוכן אתם", שהרי יש בו "חלק אלקה ממעל ממש", הנה לגבי הקב"ה לא שייך לומר שיש דבר שיכול לעמוד נגדו.

אך יש צורך שה"חלק אלקה ממעל ממש" שבו, נפשו האלקית, תהי' אצלו בג'וי, להנהיג את חייו כו', שאז תוכל לפעול מה ש"חלק אלקה ממעל ממש" צריך לפעול.

וכיצד מגלים את הנפש האלקית באופן שתחדור את כל כחות נפשו?

- הרי זה ע"י לימוד התורה, שגם היא נקראת "אדם", כמ"ש "זאת התורה אדם", כי כשלומד תורה, והלימוד הוא באופן שרוצה להבין, שלכן מתייגע בתורה, שאז ישנה ההבטחה "יגעת ומצאת", שמבין וכו', אזי נעשה "יחוד נפלא", כך, שהמציאות שלו נעשית מציאות של תורה, ואז ביכלתו לפעול כל דבר, מבלי הבט על מעמדו ומצבו בעבר.

(י"ט בסלו תשל"ג)

עניני הרשות - מתהווים מדבר ה'!

דובר לעיל שענין היהדות צריך להיות אצל יהודי אפילו במאכלו ובשתייתו ובמסחרו וכו', שגם אז הוא במעמד ומצב ש"החכם ניכר".

ויש לקשר ענין זה עם פירוש רבינו הזקן במארוז"ל "איזהו חכם הרואה את הנולד", ש"רואה כל דבר איך נולד ונתהוה מאין ליש בדבר ה'", שהוא באופן ש"לעולם ה' דברך נצב בשמים", (כמבואר בארוכה תורת הכעש"ט בזה

בשער היחוד והאמונה לרבינו הזקן);

ו"חכם" זה במה ניכר - באכילתו ובשתייתו ובכל עניניו.

במילים אחרות: יש ענינים שבהם יש שינויים - לפעמים הוא עוסק באכילה ולפעמים בשתי', ולפעמים עוסק (להבדיל) בלימוד התורה וקיום המצוות; אבל יש ענין אחד שבו אין הפסק - "החכם ניכר" - שבכל תנועה וענין שלו צריך להיות ניכר שהוא "חכם הרואה את הנולד", ומבחינך בדבר ה' שנמצא בו ומהווה אותו מאין ליש.

(י"ט בסלו תשל"ג)

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

"אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - מאי קמ"?

מדוע כותב רש"י "שתהיו משועבדים לי" ולא "שתקבלו מלכותי"? / בין "שעבוד" ל"עבדות" / מה מוסיף "אשר הוצאתיך" על "אנכי ה' אלקיך"? / החידוש בשעבוד ישראל להקב"ה שנתחדש במתן תורה

(נ"פ לקומי שיחות חכ"ו עמ' 124 ואילך)

ח. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

יום הכיפורים המותר באכילה / אחדותם של מצרים לעומת אחדותם של ישראל

ט. יינה של תורה.....

הרפואות שבש"ס נצחיות?

התורה מדברת בעליונים ורומזת בתחתונים / הרפואות שבש"ס - נצחיות ברוחניות / להרגיש בלימוד התורה שהיא "נפשי" של השי"ת

(נ"פ לקומי שיחות חכ"ג עמ' 33 ואילך)

יג. פנינים דרוש ואגדה.....

רואין הנשמע - מדוע? / "שומעין הנשמע" ו"על לאו לאו"

טז. חידושי סוגיות.....

בדברי ר"ש סוף עירובין לענין היתר שבות

יחדש עומק בדברי ר"ש שהם כלל לענין שבותים דרבנן, לחלק בין שבות שיש לה עיקר מה"ת לשבות שכולה דרבנן

(נ"פ לקומי שיחות חל"א עמ' 106 ואילך)

יח. תורת חיים.....

מורה אני!

כא. דרכי החסידות.....

לא במקרה באנו לארץ ח"ו

כא. הוספה - שיחות קודש.....

לרומם את עניני החולין

כה

לקראת שבת

והכנה כזו שתהי' בהתאם לעילוי שנדרש ממנו, שבכל עת ובכל רגע יהי' ניכר עליו שהוא יהודי.

מיהודי דורשים הרבה יותר ממה שדורשים משאר העמים, ובלשון הכתוב: "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם וגו'" - דווקא בגלל שהקב"ה בחר בהם, "אתה בחרתנו מכל העמים", שכן, בחירה זו אינה ענין של הענקת זכויות באופן של מתנה, אלא ענין הקשור עם ציוויים מיוחדים, וכל אחד צריך להכין את הכלים והענינים הדרושים שיוכל להראות שהוא ראוי לכך ש"אתה בחרתנו מכל העמים", באופן ש"רוממנו מכל לשון"!

צריך יגיעה - וכבר נתנו הכוחות

וכמו בכל עניני קדושה, שאין בהם ענין של "חינם" - כמ"ש "אשר נאכל במצרים חינם", ב"ערות הארץ", אבל בצד הקדושה אין ענין של "חינם", ובלשון הזהר: "בריקנייא ובמגנא" - יש צורך שיהודי ישקיע גם את היגיעה שלו, ובלשון רבינו הזקן בספר התניא: "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות".

ובכן: ובכדי להסיר שאלה וקושיא זו, נתבאר, שכיון שזוהי הוראה של הקב"ה, שהוא זה שברא את העולם, ויודע את כל הקשיים שבהנהגת העולם, ויודע גם מעמדו ומצבו של האדם ("עולם קטן זה האדם") שהוא בשר ודם וכו' - בודאי נתן הקב"ה לכתחילה את הכחות הדרושים שלא זו בלבד שבנ"י יוכלו לעמוד בכל זה, אלא אדרבה - להעלות את העולם יחד עמהם.

בתורה - מתאחד עם הקב"ה הכל יכול!

וכח זה נתן הקב"ה ע"י התורה:

איתא במדרש משל למלך שיש לו בת יחידה שנשאת במקום רחוק - שמבקש אבי הבת, המלך, שיעשו שם עבורו "קיטון", חדר, כדי שיוכל להיות יחד עם בתו.

ומבואר בזה, שדוגמתו בנמשל הם תורה ונשמות:

הנשמה נקראת "בת כהן", שהרי "אלקיכם כהן הוא".

וע"פ מ"ש רבינו הזקן בתניא: "ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל (ומוסיף על לשון הכתוב תיבת) ממש" (ומקדים לזה בפרק ראשון ש"לכל איש ישראל אחד צדיק ואחד כו' יש שתי נשמות", גם ה"נפש השנית" שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"), הרי מובן, שבכל מקום שבו נמצאת הנשמה, נמצא הקב"ה יחד עמה.

וכיון שנשמה זו מחי' את גופו - שוב לא ישאל אף אחד, איך יתכן שמבלי הבט על

נעלה יותר מכמו קודם הנס, אע"פ שגם אז הי' במעמד ומצב של היתר וקדושה כו'.

וכיון שמספרים זאת לכל אחד מישראל ולכל בני, וזהו ענין שניתן להם בתורה ע"י הקב"ה, שהוא יוצר האדם, ויודע שמדובר אודות יהודי שהוא בשר ודם, נשמה בגוף, עם כל המדידות וההגבלות של הגוף, ובזמן הגלות ובחוץ לארץ - הרי ברור הדבר שהקב"ה נתן תחילה את הכחות הדרושים לכך, כי "לפום גמלא שיחנא".

והיינו, שמבלי הבט על כל הקשיים שיש בהנהגה של התעלות ממצב של חולין, ועמידה במצב "שבת" אפילו לגבי שבת, "נס" אפילו לגבי "נס" - הנה לא זו בלבד שהסביבה אינה מפריעה לו ואינו מתפעל ממנה, אלא אדרבה: הוא נעשה בעה"ב על הסביבה, ומראה דוגמא לכל הסביבה ועד לכל העולם - החל מבני, מצד הענין ד"ואהבת לרעך כמוך", או כהלשון והענין ד"פוצו מעינותיך חוצה", ועד שנעשה גם "אור לגויים",

והנהגה זו נעשית הכנה קרובה לקיום היעוד שיהי' בכיאת משיח צדקנו: "אז אהפוך אל עמים גו' כולם גו' לעבדו שכס אחד", שגם עמי הארץ ידעו ש"ה' אחד ושמו אחד".

וכל זה תלוי "במעשינו ועבודתינו" במשך "שיתא אלפי שנין דהוי עלמא", ובפרט בזמן הגלות, כשנמצאים בין העמים, שאז פועלים בעשיית "דירה לו יתברך בתחתונים", ע"י לימוד התורה וקיום מצוותי,

שע"ז מתקשרים בני עם המעמד שהי' במתן תורה - כפי שרכינו הזקן, בעל השמחה והגאולה, כותב בתניא: "וכבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה", שאז היתה בעולם כולו ראיית אלקות, ועד ש"צפור לא צווח כו' שור לא געה כו' העולם שותק ומחריש", ומכל הרוחות הי' נשמע הקול "אנכי הוי' אלקיך",

וכך יש בכחו של יהודי לפעול ע"י לימודו בתורה וקיום מצוותי והנהגה באופן ש"בכל דרכיך דעהו", שע"ז מברר ומזכך ומעלה את העולם, שנעשה "דירה לו יתברך בתחתונים", ואז באה הגאולה...

מיהודי נדרש יותר

אך לכאורה נשאלת השאלה: איך יכולים לדרוש מכל אחד, שמבלי הבט על מעמדו ומצבו, החינוך שקיבל וכו', הנה בכל עת ובכל רגע יעמוד באופן של הרמה, "ארים נס", לגבי כל העמים אשר סביבותיו, באופן של שבת ("א שבת'דיקער"), למעלה מכל העולם שמסביבו?!

איך יכולים לדרוש ממנו שלא רק בעת לימוד התורה וקיום המצוות, אלא גם באכילתו ובשתייתו ובכל עניני החולין שלו יהי' במעמד ומצב ש"החכם ניכר כו'", ועד שלעניני כל הגויים יהי' ניכר ש"היא חכמתכם ובינתכם" - בשביל זה, טוען הוא, יש צורך בהכנה,

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - מאי קמ"ל?

מדוע כותב רש"י "שתהיו משועבדים לי" ולא "שתקבלו מלכותי"? / בין "שעבוד" ל"עבדות" / מה מוסיף "אשר הוצאתיך" על "אנכי ה' אלקיך"? / החידוש בשעבוד ישראל להקב"ה שנתחדש במתן תורה

במעמד הר סיני פתח הקב"ה ביציאת מצרים: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (פרשתנו כ, ב). ומפרש רש"י:

"אשר הוצאתיך מארץ מצרים - כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי".

וכוונתו מבוארת, לכאורה, שהקב"ה הוציא את בני ישראל ממצרים במטרה שיעבדוהו, והיינו, שיציאת מצרים היא הטעם לזה שבני ישראל מחוייבים לקבל על עצמם את מלכות ה'; "אנכי ה' אלקיך" - שייך ותלוי בזה ש"הוצאתיך מארץ מצרים" (וראה במפרשי רש"י על אתר).

אך יש לעיין (וכן הקשה במשכיל לדוד): מה בא הקב"ה לחדש באמירה זו?

הרי בני ישראל ידעו זה מכבר שהקב"ה מוציא אותם ממצרים במטרה להגיע להתכלית של מתן תורה וקבלת אלקותו יתברך:

בפ' שמות נאמר (ג, יב) "בהוציאך את העם ממצרים - תעבדון את האלקים על ההר הזה";

וכן בתחילת פ' וארא נאמר (ו, י-י): "לכן אמור לבני ישראל .. והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים .. ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים";

וגם בפרשתנו גופא (יט, ד-ו. וראה פרש"י שם) - בימי ההכנה למתן תורה - הדגיש הקב"ה לבני ישראל את היציאה ממצרים שהיא המביאה למתן תורה: "אתם ראי אתם אשר עשיתי למצרים, ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי. ועתה אם שמוע

תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגולה מכל העמים . . . תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש";

ואם כן, למה הוצרך לחזור ולהזכיר קשר זה שוב בתחילת מעמד הר סיני: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"? מאי קא משמע לן?!

ב. ויובן בהקדים דיוק לשון רש"י – "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי":

לשון "משועבדים" היא לשון מחודשת, שאינה רגילה בענין זה של קבלת התורה והמצוות על ידי בני ישראל.

בדרך כלל הלשון היא "קבלת אלקותו", או "קבלת מלכות שמים", וכיוצא בזה; ולכאורה גם כאן הי' לרש"י לומר "כדאי היא ההוצאה שתקבלו אלקותי" (וכן הוא בשמות רבה כאן: "על מנת כן הוצאתיך מארץ מצרים, שתקבל אלקותי עליך"), או "שתקבלו מלכותי" (וכלשון רש"י עצמו בפ' אחרי יח, ב: "שאמרת ביני אנכי ה' אלקיך וקבלתם עליכם מלכותי") – ובפרט שכן היא לשון הכתוב כאן: "אנכי ה' אלקיך"!

לכאורה הי' אפשר לומר שהיסוד ללשון "משועבדים" הוא מלשון הכתוב בסיום הפסוק – "מבית עבדים"; אבל אם כן, הי' לרש"י לומר "כדאי היא ההוצאה שתהיו עבדיי" (וכלשון הכתוב בפ' בהר כה, מב: "עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים". וברש"י ואתחנן ה, טו: "שתהי' לו עבד") – ולמה הוא משנה ונוקט "שתהיו משועבדים לי"?

נולהעיר, שבהדיבור המתחילי' אין רש"י מעתיק את התיבות "אנכי ה' אלקיך" – ולא את התיבות "מבית עבדים" (אלא דוקא את התיבות שבאמצע – "אשר הוצאתיך מארץ מצרים"), ומתאים הדבר עם זה שנקט לשון מחודשת שאינה מיוסדת לא בלשון "אלקיך" ולא בלשון "עבדים", כדלקמן].

אלא, שבדיוק לשונו "שתהיו משועבדים לי" בא רש"י לבאר את החידוש שנתחדש באמירה זו, כדלקמן.

ג. ביאור הענין:

אכן, נודע הדבר לבני ישראל מכבר, שהם צריכים לקבל עליהם מלכות שמים ("אלקותי"), תוך קבלה מלאה של ציוויי הקב"ה שהוציא אותם ממצרים;

אבל עדיין אין בזה שלילת החירות של חיים "אישיים". וכמו מלך בשר ודם, החוקק חוקים לבני המדינה והם מקבלים עליהם עול מלכותו לקיים גזירותיו, אבל אין זה מבטל החפשויות שלהם בענינים אחרים, עניניהם הפרטיים.

ועל זה בא הקב"ה כאן וחדש באמירתו: "שתהיו משועבדים לי", שפירושו שעבוד מוחלט להקב"ה, היינו שיהודי אין לו מציאות בפני עצמו ואין לו שום חירות (עצמית),

הכח לנהוג תמיד לשם שמים

לכאורה אפשר לשאול: כאשר יהודי יושב לאכול או לשתות – מה נוגע שיהי' ניכר שזוהי אכילה ושתי' של יהודי דוקא?!

אמירת ברכה – היא לפני האכילה, ברכה ראשונה, ולאחרי האכילה, ברכה אחרונה; אבל לאחרי שכבר הסיר את איסור ההנאה מעוה"ז בלי ברכה, "כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל . . . אביו ואמו" – ומותר לו ליהנות מעוה"ז, ולכן אוכל ושותה – מהו ההכרח לכאורה שיהי' ניכר שזוהי אכילה של יהודי?!

ואעפ"כ נכלל בתורה גם החיוב שאכילתו ושתייתו צ"ל באופן מסויים – שיהי' ניכר שזוהי אכילה של אדם שמתנהג ע"פ תורה, ע"פ הוראותיו של הקב"ה.

וכל זה – לא רק בנוגע לענינים של לימוד התורה וקיום המצוות, אלא, כאמור, גם ענינים שלכאורה הם חוליין לגמרי, הרי הוא עושה מהם "נס" – להעלותם ולהגבי' אותם מעניני חוליין, כך, שבשעת האכילה ניכר שזוהי אכילה של אדם שמתנהג ע"פ תורה; ולכן מושלל לגמרי הענין ד"זולל וסובא", כיון שהתורה אוסרת להיות "זולל וסובא", אפילו אם מברך על האכילה . . . ואדרבה: הדין של "בן סורר ומורה" הוא דווקא אם אוכל דבר היתר, והיינו, שהתורה מצווה שגם באכילה ושתי' בהיתר צריך שיהיו אצלו גדרים, ולא גדרים שמעמיד שכל האנושי, אלא גדרים שעל ידם הוא "חכם" שלמד את החכמה שעלי' נאמר "היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", שזוהי התורה.

וענין זה שהאכילה ושתי' של יהודי היא באופן של "נס" (הרמה לגבי שאר אומות העולם) – נמשך ממשה, "ניסן של ישראל", להיותו מ"שבעה רועים" וביניהם גופא הרי הוא "רעיא מהימנא" של כל אחד ואחת מישראל.

ונוסף לזה נמשך אצלם גם נס נעלה יותר, "ניסו של משה", ולדוגמא בנוגע לאכילה ושתי' גופא – שנוסף לכך שהאכילה ושתי' במשך כל השנה כולה היא ענין של "נס", יש גם אכילה ושתי' של מצוה, ע"ד אכילה ושתי' של שבת, שע"י אכילת בשר שמן ויין ישן (ככל הפרטים שבדבר) מקיימים המצוה ד"וקראת לשבת עונג".

להמשיך את השבת לכל הימים

...וע"פ האמור כמה פעמים שענין השבת הוא ש"מיני' מתברכין כולהו יומין" – יש להמשיך את ענין השבת ("די שבת'דיקייט") בכל ימי השבוע.

ועד"ז גם בענין של נס – שלא יסתיים בגמר הזמן שבו אירע הנס, אלא תהי' לו השפעה על כל הזמן שלאח"ז, היינו, שתומשך ההגבהה שהיתה אצלו בשעת הנס עצמו באופן

הוספה

לקט מתוך דברות קודש
בענייני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

לרומם את עניני החולין

יהודי צריך להתנהג מרומם - 'נס' - בעניני הרשות / הכח לזה מ'נסן של ישראל'
/ להמשיך את השבת לכל השבוע / מיהודי נדרש יותר / חובת היגיעה - הכוחות
כבר נתנו / בנשמה ובתורה - הקב"ה הכל יכול / עניני הרשות - מתהווים מדבר
הוי'!

התוועדות זו קשורה עם ענין של נס.

והנה, הטעם שנקרא בשם "נס" הוא - בגלל ש"נס" הוא מלשון הרמה, כמו "ארים נס
על ההרים", שזהו ענין שעומד למעלה מהשטח שמסביבו.

ודוגמתו בזמן - הרי זה כללות ענין השבת, שלכאורה זהו יום שגוי יכול לשאול
עליו "מה יום מיומיים", אבל באמיתית הענין הרי זה יום שלמעלה מכל ימי השבוע,
שלכן אסור להתעסק לא רק במלאכות אסורות, אלא גם ב"עובדין דחול", והיינו, שביום
השבת מתעלה יהודי מכל עניני החולין, מצד הקדושה שיש בשעות של יום זה שהם
למעלה מהשעות של ששת ימי השבוע, כך, שיום השבת לגבי ימות החול הוא בדוגמת
נס לגבי טבע.

...ועד"ז מובן גם בנוגע לבניי בכלל, "ועמך כולם צדיקים" (שקאי גם על כל אחד
מישראל בתור פרט, כדמוכח מהמשנה, שלומדת מזה ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם
הבא", והרי הפירוש והדין ד"כל ישראל" הוא (לא רק ע"ש הרוב, אלא) בנוגע לכל אחד
מישראל בתור יחיד ופרט):

ובהקדמה - שהנהגת בניי צריכה להיות באופן נעלה יותר - אופן נסי, "ארים נס" -
לגבי הנהגת שאר אומות העולם, ובלשון הרמב"ם בהלכות דעות: "כשם שהחכם ניכר
בחכמתו כו' כך צריך שיהי' ניכר במעשיו במאכלו ובמשקהו וכו' ובמשאו ובמתנו",
שכל עשרת הדברים שמפרט שם צריכים להיות באופן נעלה יותר מאשר הנהגת העולם.

הוא משועבד לה' כל כולו, בכל נכסיו ובכל עשיותיו (בדומה ללשון "שעבוד" לבעל
חוב, שמשועבד בכ"ף אשר לו לשלם את חובו).

וזהו גם הטעם שלא נקט רש"י בלשון "עבדות" - "שתהיו עבדיי" - כי, אף שעבד
הוא רכושו של האדון ושייך לו לגמרי, הרי עיקר ההדגשה בשם "עבד" היא על העבודה
והשירות שהוא עושה עבור אדונו, ואין ניכר כל כך בשם זה ענין ה"עו"ל" התמידי, בכל
עת ובכל שעה (ובפשטות - גם לעבד יש זמנים שבהם הוא "פנוי" למנוחה וכו');

ואילו כאן נתחדש שהיחס של בני ישראל להקב"ה הוא באופן של "שעבוד" מוחלט,
שהמצוות מקיפות את כל חיי האדם, אין רגע ונקודה אשר "פנויים" מחיוב מצוה, ובכל
דבר שבחיי האדם יש הוראה בתורה על דבר אופן עשייתו.

ד. מנין למד רש"י שהכתוב בא לחדש את ענין ה"שעבוד" המוחלט? - מהתיבות
שהעתיק ב'דיבור המתחיל', "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שלכאורה אין בהן חידוש,
כנ"ל ס"א):

רש"י לומד, שהתיבות "אנכי ה' אלקיך" - מכוונות להענין הידוע מכבר, זה שהקב"ה
הוא השליט והמלך על ישראל, "אלקי ישראל", ולכן צריכים הם לעבדו ולשרתו;

ואילו התיבות "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" באות להופיף דבר חדש, "כדאי
היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי" - שבני ישראל צריכים להיות (לא סתם "עבדים"
ו"משרתים" לקב"ה, אלא) "משועבדים לי" לגמרי:

כיון שבני ישראל היו בעבדות בארץ מצרים, ששם היו לא סתם "עבדים" אלא באופן
של "שעבוד" נוכפי שמצינו בכמה מקומות שמזכירים העבדות שהיתה במצרים בשם
"שעבוד מצרים" (ראה פרש"י בהמשך הפסוק כאן. פרש"י שמות ה, ד. בא יא, ה. משפטים כד, י.
ועוד) - עבודה פרך, ועד לאופן של "תכבד העבודה" (שמות ה, ט), למעלה ממדידה וכו' -
לכן "כדאי היא ההוצאה - הוצאה זו מה"שעבוד" שהי' במצרים - שתהיו (לא סתם
כעבדים למלך, אלא) משועבדים לי", בשעבוד מוחלט ושלם.

[ולפי דרכנו יובן דיוק נוסף:

בכמה מקומות כתב רש"י שהיציאה ממצרים היתה "על מנת" שיקיימו מצוה פלונית,
ואילו כאן שינה מלשונו הרגילה וכתב "כדאי היא ההוצאה" וכו';

כי הלשון "על מנת" משמעה תנאי, שמקשרים דבר אחד בדבר שני - בגלל שעשיתי
לך דבר אחד, לכן מתחייב אתה לעשות דבר אחר - ואילו בנידון דידן הפירוש הוא שענין
ה"שעבוד" לה' (אינו "תנאי" שבגלל שיצאו ממצרים מחוייבים בקבלת מלכותו, אלא)
הוא הפירוש והמכוון ב"אשר הוצאתיך מארץ מצרים" גופא, דההוצאה של הקב"ה את
בני ישראל מה"שעבוד" של מצרים הרי "כדאי היא" שמעתה יהיו "משועבדים" לו
יתברך, ודו"ק].

יום הכיפורים המותר באכילה

ויקח יתרו גו' עולה וזבחים גו' ויבוא אהרן
גו' לאכל לחם עם חותן משה גו' ויהי ממחרת
וישב משה לשפוט את העם גו'

ויהי ממחרת - מוצאי יום הכיפורים ה'
(יה, יב-יג, רש"י)

הקשו המפרשים איך אפשר לומר
ש"ממחרת" הוא "מוצאי יום" כ"כ, דא"כ
בא יתרו ביום הכיפורים, ואיך הקריבו
עולה וזבחים ואכלו לחם בעיצומו של יום
הכיפורים? ותייצו באופנים שונים.

ויש לתרץ בפשטות:

מפורש בכתוב שהטעם לכל דיני יום
הכיפורים הוא "כי ביום הזה יכפר עליכם
גו'", והיינו שדיני יום הכיפורים באים
מצד היותו יום סליחה וכפרה.

וא"כ, באותה שנה לא נתחייבו בדיני
יום הכיפורים. שהרי רק "בו ביום [ביום
הכיפורים] נתרצה הקב"ה לישראל
בשמחה ואמר לו למשה סלחתי כדברך",
ועד לשעת אמירתו של הקב"ה "סלחתי"
לא הי' יום הכיפורים יום כפרה, ופשוט
שאינן לומר שחלות דיני יום הכיפורים יהיו
על חלק מהיום, בעוד שעל תחילת היום
לא חלו דינים אלו.

ומובן היטב איך אכלו לחם והקריבו
קרבנות ביום הכיפורים, כי באותה שנה
לא נאסרו בדברים אלו ביום ההוא. וק"ל.

(עי' לקוטי שיחות ח"ו עמ' 212 ואילך)

אחדותם של מצרים לעומת אחדותם של ישראל

ויחן שם ישראל נגד ההר

כאיש אחד בלב אחד
(יט, ב, רש"י)

עה"פ בפ' בשלח "והנה מצרים נוסע
אחריהם" פירש רש"י "בלב אחד כאיש
אחד", ויש לעיין מה טעם שינה בפרשתנו
וכתב "כאיש אחד בלב אחד".

ויש לבאר:

אנשי מצרים, חלוקים היו איש מרעהו.
מפרעה מלך מצרים, החרטומים, ועד
לה"ירא את דבר ה'". ורק בדבר אחד היו
שווים - בשנאתם את ישראל. ולכן בנוגע
למצרים הלשון הוא "בלב אחד כאיש אחד",
כי זה שהיו "כאיש אחד" כאשר רדפו אחרי
ישראל הי' מפני היותם "בלב אחד" בשנאת
ישראל שבליבם.

משא"כ עם ישראל היו מאוחדים ובקירוב
אחד לשני מפני היותם עם אחד - עם
ישראל, ולכן בנוגע להם הלשון הוא "כאיש
אחד בלב אחד", שתחילה היו "כאיש אחד"
- בקירוב ובהתאחדות זה לזה, ועי"ז היו גם
"בלב אחד", ברצון אחד לקבלת התורה.

(עי' לקוטי שיחות ח"א עמ' 101 ואילך)

כאן אנחנו וכאן עלינו להאיר באור התורה בדרכי העבודה

בשנת תרי"ז שאל אחד החסידים הגדולים את הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק הרב צמח
צדק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע על דבר הנסיעה לא"י ת"ו ויגלה לבכו כי נכסוף במאד
לשקוד שם בתורה ועבודה, ויענהו לאמר: רבי הלל [הכוונה לחסיד הנודע רבי הלל
מפאריטש זצוק"ל] 'לא חסרה' ארץ ישראל ואילו אתה רוצה ארץ ישראל, יש לעשות
כאן ארץ ישראל, עשה כאן ארץ ישראל!".

המענה הזאת מאירה ובהירה וכאמור ודבר אלקינו יקום לעד. כולנו מאמינים בני
מאמינים באמונה שלמה בכל האמור בדברי תורת חיים ותורה אור של כ"ק אבותינו
הקדושים, אשר תכלית הכוונה דירידת הנשמה בגוף הוא להאיר מחשכי עולם זה, באור
התורה ודרכי העבודה. הכוונה הלזו ישנה בכל אחד ואחד מישראל בלי הבדל כלל,
כי לפניו ית' אחד הוא המחודש חדושים ומגלי רזי דרוזין בתורה ואיש הפשוט האומר
תהלים, ורק אחת כי לבבו יהי' תמים לקיים מצות הא-ל.

עלינו להתבונן כי לא במקרה באנו לארץ הלזו, ולא במקרה הקרנו מר הגלות בעניני
החשך וערפלי מניעות ועיכובים הלא דבר הוא, והדבר הוא רצון הבורא ית' והוא ית'
רחום וחנון מלא רחמים, אם כן הלא הוא ית' דורש מאתנו, כי אנחנו חלושי הכח ורפויי
אונים הנמצאים בדור יתום כזה ועבדו את העבודה הגדולה והכבדה הלזו, להאיר מחשכי
ארץ באור תורה ועבודה, אשר בלי ספק וספק ספיקא הוא ית' נותן לנו כח ועוז לעשות
חיל, ורק כי נרפים אנחנו נרפים, מלעשות את המוטל עלינו לעשותו.

ובכן אשובה אל מקור מים חיים מעין האלקי דברי קדש הקדשים, "יש לעשות כאן
ארץ ישראל, עשה כאן ארץ ישראל". כבר הגיע העת אשר כל אחד בין מבין את אשר
לפניו, אין להביט על ימין ועל שמאל, ואין לנו לחפש מקומות אחרים, כאן אנחנו וכאן
עלינו להאיר באור התורה בדרכי העבודה, וכבר הגיע העת לידע כי תעודה לנו בחיים
בתעודתו היא להיות בעזר אחינו לעוררם על כל דבר הטוב והמועיל.

(אגרות קודש ח"א עמ' תפח-ו)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בענייני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

לא במקרה באנו לארץ הלזו

האם יעלה על דעת איש, כי א-ל אלקים הוי' צבאות הזן ומפרנס כל יצור המכין מזון לכל חי, וגם לתולעת הנמצא במדבר שמם ממציא את מחיתו הנה יטריח את בחיר הנבראים רק בכדי להשיג לחם חקו?

חומר בידי ההשגחה העליונה

כל אחד מישראל היודע תורה, נר האלקים מאיר לו מחשכי חומר גופו להתבונן במטרת היותו על פני תבל, ומה האלקים שואל מאתו בשליחות אשר נתנה לנשמתו, ומהו תכלית טלטולו ממדינה למדינה.

האם רק בשביל הלחם והבשר, מזון גופו, או כלכלת בני ביתו יחיו, העתיק ה' אותו מארץ מולדתו, ממקום מגורו וירחיקהו מאבותיו, ממשפחתו ומשפחת הוריו, מן הציונים מקום שם קברות אבות אבותיו נ"ע, יתן לו מטה נודד ללכת אל ארץ אחרת, באיך מכיר ומודע בסביבה חדשה, האם כל אלה רק בשביל לתת טרף לבשרו?

האם יעלה על דעת איש, כי א-ל אלקים הוי' צבאות הזן ומפרנס כל יצור המכין מזון לכל חי, וגם לתולעת הנמצא במדבר שמם ממציא את מחיתו הנה יטריח את בחיר הנבראים רק בכדי להשיג לחם חקו?

אלא במוחש הננו רואים אשר מה' מצעדי גבר כוננו, וכל אחד מישראל אינו אלא חומר בידי ההשגחה העליונה.

(אגרות קודש ח"ב עמ' רמא-ב)

יינה של תורה

ביאורים בענייני הפרשה על דרך החסידות

הרפואות שבש"ס נצחיות?

התורה מדברת בעליונים ורומזת בתחתונים / הרפואות שבש"ס - נצחיות ברוחניות / להרגיש בלימוד התורה שהיא "נפשי" של השי"ת

אודות התיבה הראשונה בעשרת הדברות - "אנכי", דרשו חז"ל שהיא נוטריקון "אנא נפשי כתבית יהבית" (שבת קה, א לגרסת הע"י). ובספרי חסידות פירשו שהשי"ת אומר כביכול "אני את עצמי הכנסתי וכתבתי בתורת" (ראה לקוטי תורה שלח מח, ד ואילך).

ומכיוון שהבורא ית' הוא נצחי, ממילא מובן שהתורה, שיש בה את השי"ת עצמו - "נפשי", גם היא נצחית ועומדת לעולמי עד. ובלשון הרמב"ם: "דבר ברור ומפורש בתורה, שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים, אין לה לא שינוי ולא גירעון ולא תוספת" (הל' יסוה"ת פ"ט ה"א); "התורה הזאת, אין חוקי' ומשפטי' משתנים לעולם ולעולמי עולמים" (הל' מלכים פי"א ה"ג. וראה ביאור ענין זה בארוכה בלקוטי שיחות ח"ט עמ' 182 ואילך).

ולא תורה שבכתב בלבד, אלא גם תורה שבעל פה על כל פרטי', היא נצחית ואינה משתנית לנצח נצחים. שהלא כל התורה כולה - "מקרא משנה תלמוד ואגדה אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו", הכל כאשר לכל הוא חלק מתורתנו הקדושה, ו"כבר נאמר למשה בסיני" (ירושלמי פאה פ"ב ה"ד).

ומעתה יש לתמוה תמיהה גדולה ועצומה:

מצינו סוגיות בש"ס העוסקות בטבעי בני אדם ורפואותיהם וכיוצא באלו, וכמה מעניינים אלו אינם נוהגים בימינו, לפי שנשתנו הטבעים (ראה רמ"א אה"ע סי' קנו ס"ד בנוגע לילודת, מג"א או"ח סי' קע"ג סק"א בנוגע לענייני סכנה. ועוד), ואותה רפואה שהתאימה לטבע בני אדם בזמן הש"ס, אין בה תועלת בזמננו.

ולכאורה, הלא סוגיות אלו הן חלק מן התורה, ובוודאי האדם הלומדן מחויב לברך תחילה ברכת התורה. וכיצד ייתכן שעניינים ודינים אלו שבתורה השתנו, והלא התורה היא נצחית?

וכמו כן יש לתמוה אודות פרק רביעי מהלכות דעות ברמב"ם שעוסק כולו בדרכי שמירת רפואת הגוף. ולא הסתפק הרמב"ם בהלכה אחת שיש לשמוע לדברי הרופאים שבכל זמן כי "היות הגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא"; אלא נחית לפרש כללים והוראות כיצד יש לשמור בפועל את בריאות הגוף. ורפואות אלו, הן עצמן חלק מספר משנה תורה שמהותו היא "הלכות הלכות" (הקדמת הרמב"ם לספרו זה), והן חלק מדיני והוראות התורה.

ושוב עולה התמיהה: הלא כמה וכמה מהלכות אלו אין נוהגות בזמננו משום שינוי הטבעים, ונמצא לכאורה שיש כאן שינוי ח"ו בנצחיות התורה?

התורה מדברת בעליונים ורומזת בתחתונים

ידוע הכלל (הובא בס' עשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו מאמר חיקור דין ח"ג פכ"ב, והאריך בזה בשל"ה יג, ב ואילך. ועוד), שהתורה "מדברת בעצם בעליונים", אלא שעניינים אלו באו ברמז ב"תחתונים".

ביאור הדברים:

אפשר הי' לחשוב שענייני התורה הם "בעצם" ובעיקר בגשמיות, ורק שבהם רמוזים גם עניינים ורוחניים נעלים. אבל האמת היא להפך: עיקר ו"עצם" ענייני התורה הם "בעליונים" וברוחניות, אלא שהתורה הלבישה את אותם העניינים הרוחניים בסיפורים ומצוות גשמיים, וזהו מה ש"רומזת בתחתונים".

ונמצא, שהעיקר היא התורה הרוחנית, והסיפורים הגשמיים הם תוצאה מן העניינים כפי שהם ברוחניות.

[ואין הכוונה ח"ו שאין הפסוקים כפשוטם בגשמיות, שהלא אין מקרא יוצא מדי פשוטו, וכוונת הפסוקים היא אכן לאותם עניינים גשמיים המדוברים בהם. אלא שיחד עם זאת, ישנו גם העניין כפי שהוא ברוחניות, ויתירה מזו – העניין הרוחני הוא העיקר, ורק מתגלה ומתבטא גם בגשמיות].

וכן הוא גם במצוות ודיני התורה: המצוות הן "בעצם" דברים "עליונים" ורוחניים, והמצוות שמקיימים בגשמיות הן המשך ותוצאה מתוכן ברוחניות.

ואף שאמרו שהמעשה הוא העיקר (אבות פ"א מ"ז), אין זה משום שעיקר המצווה הוא בגשמיות; אלא מפני שכך עלה ברצונו ית', שקיום המצוות יהיה בגשמיות דווקא. אך מצד עצם עניין המצוות כשלעצמן, העיקר הוא ברוחניות, והתורה רמזה העניינים

לשמוח ולהודות להשם יתברך עם כל הלב

והנה, לכל זה הי' צריך להגיע, אילו הי' מדובר אודות אחרים, אבל כשמדובר אודות עצמה, הרי כשהיא עצמה תתבונן בעניינים אודותם כותבת, לעיין בזה ולראות את הצד ימין שבוה, אזי יוצא חשבון אחר לגמרי, ולדעתי, הוא אכן החשבון הנכון, כלומר:

השם יתברך חנן אותה בילדים טובים, ומבלי הבט על כך שנמצאת בניו יורק, שרק אחוז קטן מילדי ישראל מקבלים חינוך תורני, נתן לה השם יתברך את האושר שהילדים שלה מקבלים לא רק חינוך תורני סתם, אלא גם חינוך חסידי בישיבה שנוסדה ע"י נשיאי ישראל, ומבלי הבט על כך אשר – ככתבה – בעלה כו', הרי הוא לא הפריע לחינוך כזה, אלא אדרבה, הוא עוד מסייע, גם אם לא במידה הנראית לה שהי' עליו לסייע, ומבלי הבט על כך שבעלה הוא איש עסקים בניו יורק, ולמרבה הצער ידוע כיצד עוברים שבתות וימים טובים אצל רובם, ובמה הם מבליים את זמנם הפנוי וכו', השי"ת הצליחה, שבעלה מקדיש חלק מזמנו לצרכי ציבור בני ישראל, ומובן מאליו שלא על מנת לקבל פרס. וכך יכולה היא להמשיך את החשבון מהצד הטוב, שבטח יודעת היא פרטים רבים יותר שאינם ידועים לי, וכשתעשה את הסך הכל מכל זה, תראה כבר בעצמה מהי התוצאה.

והשי"ת יגרום לה אושר, שמעתה ולהבא תביט רק בעין טובה על בעלה ועל ילדיהם – שיחיו – ועל כל הסביבה, שאז תראה בעצמה עד כמה אפשר לשמוח ולהודות להשם יתברך עם כל הלב על חסדיו בעבר, ועל החסדים – ובמידה רבה עוד יותר – בעתיד.

בברכה לבשוורת טובות תמיד כל הימים.

(תרגום מאגרות קודש ח"י"ב עמ' קנח ואילך)

הרוחניים גם בגשמיות.

ודבר זה מפורש במדרש על הפסוק (תהלים קמז, יט) "מגיד דבריו ליעקב" – "הקב"ה . . מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לשמור ולקיים" (שמות רבה פ"ל, ט). ונמצא, שהתחלת המצוות הן המצוות הרוחניות שעושה הקב"ה, ומזה יוצאות ומשתלשלות המצוות בגשמיות. וכן הוא לגבי התורה שמקורה והתחלתה ברוחניות, כמו שנאמר "ואהי' אצלו גו' שעשועים גו'" (משלי ח, ל), ואמרו חז"ל "חמודה גנוזה שגנוזה לך" (שבת פח, ב), ומשם ירדה למטה ונתלכשה בעולם הגשמי וענייניו.

הרפואות שבש"ס – נצחיות ברוחניות

ומעתה יובן גם באשר לענייני הרפואה וכדומה שבתורה:

הלכות השמירה והרפואה שהובאו בש"ס, עיקרן הוא ברוחניות, ככל שאר דיני וסיפורי התורה. ברוחניות מדברות הלכות אלו אודות שמירת בריאות הנשמה ורפואתה מן הפגמים וכדומה. והלכות אלו כפי שהן ברוחניות אינן משתנות לעולם ולעולמי עולמים, ללא גרעון וללא תוספת.

אמנם, הלכות אלו לא נשארו רק במקורן "בעליונים", אלא התורה רמזה והלבישה אותם גם "בתחתונים", בענייני בריאות הגוף הגשמי בפועל, וציוותה לנהוג לפי הוראות הרפואה שבש"ס ופוסקים. אך למרות התלכשות זאת, נשאר עיקר עניין רפואות אלו ברוחניות.

וכאשר חלפו הדורות, ו"נשתנו הטבעים", שוב אין העניינים הרוחניים מתבטאים בגשמיות ממש, כי העולם ירד ממדרגתו, ואין העניינים הרוחניים יכולים להתגלות בטבע הגוף הגשמי ורפואותיו. וממילא אין מקום לקיים הוראות אלו בגשמיות.

ומובן מאליו, שאין שינוי זה אלא בנוגע לביטוי הגשמי, אך הסגולות והרפואות כפי שהן באמת ובעצם ברוחניות, אין בהן שום שינוי כלל, והם נצחיים לעד. וגם בימינו רפואת הנשמה ו"מאכלה" הם על פי אותן הרפואות הרוחניות שבתורה.

להרגיש בלימוד התורה שהיא "נפשי" של השי"ת

יסוד זה, שהתורה מדברת בעיקר "בעליונים" ורק "רומזת" ב"תחתונים", נוגע לאופן בלימוד התורה על ידי האדם:

כפי שנתבאר למעלה הרי הקב"ה "הכניס" ו"כתב" את עצמו בתוך התורה ונתנה לנו. אבל התורה הנגלית לנו מדברת גם אודות דברים גשמיים נחותים, ובהם "נמצא" השי"ת.

וכפי שכתב בתניא (פ"ד), שהתורה הקדושה "ירדה ממקום כבודה, שהיא רצונו וחכמתו

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

מודה אני!

לא רק אמירת מודה אני צריכה להיות בשמחה, אלא כל היממה עם כל מאורעותי צריכה להיות בשמחה, שכן עליהם כולם הוא הציווי של "עבדו את ה' בשמחה"

היממה עם כל מאורעותי צריכה להיות בשמחה

..בנוגע לתוכן מכתבה: כפי שנצטוונו, שכל יהודי מתחיל את יומו במלים, "מודה אני לפניך מלך כו'", אין הכוונה רק לתחילת היום, אלא זה נותן את הטון, וצריך לחדור במאורעות של כל היממה, וכאשר התורה, שהיא תורת חיים, דורשת זאת מכל אחד מאיתנו, הרי ודאי שיש על מה להודות לשם יתברך, בכל יום, ללא יוצא מהכלל. ולכן מתפלא הנני על נימת מכתבה, בהיותי בטוח שפעמים רבות התבוננה במלים של מודה אני, ובפסקאות שונות שרעיון זה חוזר ונשנה בהן בתפילות ובברכות במשך היום.

אמנם מובן, שלאף אחד אין את כל מה שהוא חפץ, אפילו לא כל מה שהוא רוצה מצד היצר טוב, משום שזהו האופן שבו נקבע העולם הזה, ובפרט מאז שנמצאים בגלות, עד שיבוא משיח צדקנו ותהי' הגאולה האמיתית, אין שלימות מוחלטת, ולאף אחד אין את כל משאלות לבבו, ואעפ"כ נצטוונו לומר "מודה אני לפניך כו'", והדרישה היא יתירה מזו, שהדבר ייאמר בשמחה.

ולא רק אמירת מודה אני צריכה להיות בשמחה, אלא כל היממה עם כל מאורעותי צריכה להיות בשמחה, שכן עליהם כולם הוא הציווי של עבדו את ה' בשמחה, וכמבואר במקומות רבים, שצריך לעבוד את השם יתברך לא רק בתפילה, לימוד תורה ונתינת צדקה, אלא אפשר וצריך לעבוד את השם יתברך גם באכילה ושתי', עשיית עבודות שונות, וגם עבודות הבית הן בכלל זה.

יתברך, ואורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד, ולית מחשבה תפיסא ביי כלל. ומשם נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה, בהשתלשלות העולמות, עד שנתלכשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה, שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן...".

ועל כן צריך האדם לשית עצה בנפשו, כיצד יפעל בנפשו שירגיש בעת לימוד התורה, העוסקת בדברים גשמיים ובעניינים המובנים בשכל, שיש בתורה זו "נפשי" של השי"ת.

והעצה לכך היא, שילמד האדם גם את חלק פנימיות התורה. החלק העוסק ב"פנימיות המצווה וטעמיהם הנסתרים" (תניא אגרת הקודש סי' כו), וכן אודות ענייני הנהגת הבורא ית"ש והשפעותיו לעולם ואחדות ה' וכהאי גוונא, שחלק זה שבתורה הוא התורה כפי שהיא "בעצם" ו"בעליונים", ועיקר התורה שהיא רוחנית.

ואזי יעלה בידו לחוש גם בעת לימוד התורה הנגלית, המדברת על עניינים גשמיים, שיש בה "נפשי" של הקב"ה, והרי היא חכמתו ורצונו של הבורא ית"ש.

ועל ידי לימוד זה, זוכים לימות המשיח, עת אשר "לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים, וישגו דעת בוראם כפי כח האדם" (הרמב"ם בסוף ספר הי"ד).

ומענתה י"ל שזו כוונת התוספתא סוף עירובין (וער"ז ספ"א דחגיגה) "הל' שבת . . . כהררין תלוין בשערה מקרא מועט והלכות מרובות ואין להם על מה שיסמכו" – דלכאור' תמוה, דהא במשנה ספ"א דחגיגה מחלק בין "היתר נדרים" ו"הלכות שבת", ד"היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו" ו"הל' שבת . . . הרי הם כהררים התלוין בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות"; והכא אמרי' שגם הל' שבת "אין להם על מה שיסמכו". והרי גם בתוספתא נאמר (כבמשנה) שהלכות שבת הן "מקרא מועט והלכות מרובות".

[ועיי' רש"י במתני' דחגיגה שם "מעט רמז יש במקרא", והרי גם בנוגע להלכות שבת כו' פי' רש"י גופי' שם ד"תלויות ברמז מקרא מועט", וא"כ אין חילוק ביניהם. וי"ל שיסודו דרש"י הוא מל' התוספתא חגיגה שם (וראה תוד"ה מעילות חגיגה י:)] שמסיים גם בהל' שבת וכו' "ואין להם על מה שיסמכו" (ורק בסוג הג' – "הדינין והעבודות וכו'" אומר (במשנה ותוספתא) "יש להן על מה שיסמכו").

וע"פ הנ"ל י"ל – כי באיסורי שבות גופא יש שני סוגים: (א) "הררין תלוין בשערה" היינו איסורי שבות שיש להם עיקר מן התורה, דאף שמדובר אודות "הררין" (ריבוי הלכות) התלויין בשערה בלבד ("מקרא מועט"), מ"מ הרי הם תלויים ומהוברים ב"שערה", (ב) "אין להם על מה שיסמכו" היינו איסורי שבות שאין להם עיקר מן התורה, ואלה "אין להם על מה שיסמכו", והרי הם כ"פורחין באויר" [אלא שבחגיגה שם

לא מדבר באיסורי שבות שמדרכנן אלא בהלכות מרובות שמן התורה, כדאיתא בגמ' שם שהכוונה למלאכה שאין צריכה לגופה . . . מלאכת מחשבת אסרה תורה. משא"כ בתוספתא שהכוונה לאיסורי שבות (ועיי"ע בלקו"ש חל"א יתרו ג, גבי המשך התוספתא שם במשל דצבת בצבת עשוי', ומשם תבין גם האמור כאן)].

ומענתה י"ל דזהו הכלל דאתא ר"ש לאשמעינן דבאיסורי שבות לא התירו אלא "משלך", דהיינו שבות שהיא כולה מדרכנן ואין לה עיקר מה"ת, משא"כ שבות שיש לה עיקר מה"ת (ויכולה להביא לידי חיוב חטאת). ועיי' גם ל' הצפע"נ בביאור ל' הש"ס כאן "וזהו . . . שלא התירו לך אלא משום שבות ר"ל רק הני דאין עליהם שם מלאכה דרבנן".

[ובאמת י"ל שכ"ה גם בדוגמא הא' שבמשנה, באיסור תחומין, כי גם איסור תחומין (באלפיים אמה) יש לו (עכ"פ) עיקר מה"ת, כדעת הרמב"ם הל' שבת רפכ"ז (וראה הדיעות בזה בשו"ע אדמו"ר הזקן אר"ח ר"ס שצו. תו"ש מילואים לפ' בשלח סכ"ב. וש"נ. ועיי"ע לקו"ש ח"ג ע' 6 בהערה וחק"ז ע' 38-40 – גבי שיטת רש"י על המקראות בזה). וראה מלא הרועים (מע' תחומין אות ה) דגם ר"ש אפשר שס"ל תחומין דאורייתא. ע"ש; אלא שכאן, מכיון שאין ממצין את המדות, ה"ז "משלך"].

וראה עוד בארוכה בלקו"ש חל"א יתרו ג, ביאור המשך התוספתא וסוגיית הירוש' כאן, דבדבריהם נרמז היטב עומק היסוד הנ"ל דיש שבות דחשיבא שיש לה עיקר מה"ת ויש שבות דחשיבא שכל עיקרה אינו אלא מדרכנן. עיי"ש ותמצא נחת.

פנינים

דרוש ואגדה

רואין הנשמע – מדוע?

ובל העם רואים את הקולות

רואין [הנשמע] ושומעין הנראה
(כ, טו. מכילתא)

לכאורה יש לתמוה, הרי "לא עביד קוב"ה ניסא למגנא" (ראה דרשות הר"ן ד"ח הקדמה הא', ועוד), וא"כ לאיזה צורך עשה הקב"ה נס כזה שיראו את הנשמע וישמעו את הנראה?

ויש לבאר, שלא הי' כאן נס מיוחד, אלא דבר זה הי' תוצאה טבעית מהעילוי שהגיעו אליו ישראל בעת מתן תורה.

ביאור הדברים:

החילוק בין ראי' ושמיעה הוא, שהראי' תופסת רק דבר גשמי הנראה לעין, ובעיניים גשמיות אי אפשר לראות דבר רוחני. ואילו השמיעה תופסת דבר רוחני, שהרי קול הוא רוחני ביחס לממשות של הדבר הנראה בגשמיות.

הבדל נוסף ביניהן הוא, שהראי' יוצרת ודאות מוחלטת אצל הרואה, וגם אם יוכיחו לו בריבוי ראיות שאי אפשר להיות כמו שראה, לא יועיל כלום מאחר שבמו עיניו ראה [דמהאי טעמא "אין עד נעשה דיין", ד"כיון דחזויהו . . לא מצו חזו לי' זכותא" (ר"ה כו, א)], אמנם השומע איזה דבר, הנה כשישמע סברא הפכית, הרי זה מחליש אצלו את הוודאות בענין.

והנה, במתן תורה זכו ישראל שנתגלה להם הקב"ה בכבודו ובעצמו ואמר להם "אנכי הי' אלקיך", ומובן שבעת גילוי עצום זה הי' אצלם ודאות מוחלטת במציאות הקב"ה, ואדרבה, הגשמיות הנראית לעיניים, ושברוך כלל מעלימה על מציאות הבורא – לא נחשבה אצלם כלל, והייתה כדבר רחוק לגמרי.

ולכן התהפכו העיניים, ש"הנשמע", דהיינו דבר רוחני בכלל, ובנדון דידן – אלקות, שברוך

כלל הוא בגדר "נשמע" – היו רואים, כיון שהקב"ה הראה את עצמו בראי' חושיית, אך "הנראה", היינו מה שתמיד תופסים בחוש – את העולם הגשמי, רק "שמעו", שלא יכלו לתפוס בחוש שישנו עולם גשמי שלא רואים בו את מציאות הבורא, והי' העולם אצלם בגדר "שמועה" בלבד...

(צ"פ לקוטי שיהות ח"ו עמ' 120 ואילך)

"שומעין הנשמע"
ו"על לאו לאו"

וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר

מלמד שהיו אומרים על הן ועל לאו לאו, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, על הן ועל לאו הן (כ, א. מכילתא)

מצינו עוד מחלוקת בין רע"ק לר"י בנוגע למתן תורה, דעל הפסוק "וכל העם רואים את הקולות" איתא במכילתא "רואין הנראה ושומעין הנשמע דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר רואין [הנשמע] ושומעין הנראה".

ויש לבאר שבאמת שתי פלוגתות אלו אחת הן:

לשיטת רע"ק מתן תורה העלה את בני ישראל לדרגא עליונה מאוד, בה נתבטלו הגבלות הטבע עד כדי כך ש"רואין הנשמע ושומעין הנראה", אמנם ר"ש ס"ל שמתן תורה לא בא לבטל הגבלות הטבע והאדם, אלא לזכך את האדם כפי שהוא, שגם אדם כפי שהוא בטבעו הרגיל, ושומע הנשמע ורואה הנראה, הנה גם הוא יתעלה בעת מתן תורה.

ופלוגתא זו היא היא גם הפלוגתא במה שענו ישראל על עשרת הדברות:

לשיטת ר"י שמתן תורה בא להעלות את האדם כפי שהוא במצבו הטבעי, הרי כן הוא גם תכלית המצוות, שמ"ע תכליתן לזכך ולהעלות

חטאת, שאין המדובר באיסור דאורייתא (כי מדובר בקשר שאינו של קיימא כמ"ש הרע"ב, ועיי' תוי"ט ואכ"מ) אלא בשבות שהוא משום גזירה שמא יבוא לידי חיוב חטאת. ועפ"ז נ"ל שכללא דר"ש אינו רק "כלל בכל דיני מס' עירובין" אלא בכללות הל' שבת, דבאיסורי שבות מצינו כמה סוגים באופן שייכותם לאיסור תורה, וקאמר דאין כח ביד חכמים להתיר שבות אלא מסוג שבות שהוא "משלך".

והכוונה תוכן בהקדים דאיסורי שבות דרבנן ילפי' משבות המפורשת בתורה והם מסתעפים ממנה, וכמ"ש הרמב"ם רפכ"א מהל' שבת "נאמר בתורה תשבות, אפי' מדברים שאינן מלאכה חייב לשבות מהן, ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות, מהן דברים אסורים מפני שהן דומים למלאכות ומהן דברים אסורים גזרה שמא יבוא מהן איסור סקילה" – דשגרת הל' משמע שאיסורי שבות שמדרבנן שייכים הם להעשה ד"תשבות" [ועיי"ע השקו"ט במפרשים (מ"מ ולח"מ כאן, צפע"נ ריש הל' שבת, ועוד) אם הכוונה היא שהתורה אסרה עניני שבות אלא שהדבר נמסר לחכמים, או שכל איסורי שבות הם מדרבנן ורק סמכו על מקרא זה, או שיש עניני שבות שהם מן התורה ויש שהם מדרבנן]. ובכל אופן מצינו מבואר דבכללות יש ב' סוגים כלליים בשבות, כמ"ש בצפע"נ (הל' שבת פ"א ה"ד) דיש שבותים ש"רבנן אסמכוה על מלאכה דאורייתא" ויש עליהם שם מלאכה (מדרבנן), ויש דברים שחכמים אסרו לעשות בשבת אבל אין על דברים אלו שם "מלאכה" (אפי' מדרבנן).

הכא לאשמועינן דפליג ר"ש אקשירת נימא במקדש ואוסר". והמהרש"א עצמו הק' ע"ז ד"כ"ו הוא דחוק לומר דמשום כך נטר עד הכא, שלא הוזכר כלל מפורש פלוגתא דר"ש בקשירת נימא בשום משנה, ולעיל נמי (דף קב) פליג ר' יהודה את"ק במילי דמקדש לחוד, ולא נטר עד הכא". ובי' המהרש"א דבאמת דברי ר"ש נאמרו לא רק בנוגע לב' הלכות הנ"ל אלא ב"פ"א אתא ר"ש לאשמעינן, ולכך . . נטר במלתא דר"ש עד הכא שהוא סוף מס' עירובין, ונתן כלל בכל דיני מס' עירובין שהקילו בהם בכמה מקומות לצורך מצוה ושאר צרכים ומשום דהם אמרו לאסור והם אמרו להתיר דכל דיני עירובין אינן אלא מדרבנן . . ולכן ניתן רשות לחכמים להקל בהן לפי הצורך וז"ש כל מקום שהתירו חכמים להקל בדיני עירובין היינו משום דמשלך מה שאסרת ניתן לך להקל בו משא"כ באיסורי דאורייתא שלא ניתן רשות לחכמים להקל בהן וזה הענין מפורש בכל המס'". ולדידי' הא דקאמר בגמ' "ר"ש היכא קאי" היינו רק "משום דלשון כל מקום משמע דקאי (גם) על דבר פריי בענין זה שאמר ר"ש כבר, וקאמר בענין התירו לך משלך מצינו דבר פריי בדברי ר"ש שאמר דאפי' ט"ו אמות יכנס וכן בענין שלא התירו לך אלא משום שבות מצינו שאר"ש דבר פריי באיסור קשירת נימא".

ונראה להוסיף עומק, דכוונת ר"ש בהך כללא אינה רק לחלק בין דאורייתא ודרבנן, אלא אף לחלק בדרבנן גופא, שיש שבות שהיא "משלך" וזו התירו, משא"כ שבות שאינה "משלך" וכאידך דינא דר"ש – נימת כנור במקדש שנפסקה, דזה שאסר ר"ש קשירה הוא משום דאתי לידי חיוב

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בדברי ר"ש סוף עירובין לענין היתר שבות

יחדש עומק בדברי ר"ש שהם כלל לענין שבותים דרבנן, לחלק בין שבות שיש לה עיקר מה"ת לשבות שכולה דרבנן

חיוב חטאת לא שרו לי רבנן, והיינו ש"גם כאן לא נתנו לך אלא משלך, דהיינו עניבה, דהוה דבר המותר" (תוס', ועיי' רש"י ואכ"מ), ד"משלך נתנו לך" פירושו "דבר המותר", והוא "כלל גדול אף לדהכא . . . שלא התירו אלא עניבה" (קול הרמ"ז למשנה כאן). ונמצא בדברי ר"ש "מקום שהתירו כו' משלך נתנו לך כו' משום שבות" קאי בב' דינים דפליג את"ק במשניות דלעיל - מחשיך חוץ לתחום דלעיל פ"ד, ונימא שנפסקה שבמשנה הקודמת.

ובתוס' נתחבט בהא ד"נטר עד הכא" לסיום המס' (ולא במקומו לאלתר, ואפי' מן המשנה הקודמת הוא בהפסק, ובא לאחרי רישא דמשנה זו בדין שרץ הנמצא במקדש, כמשי"ת), וכי "משום דבעי לאסוקי מילי דבמקדש אבל לא במדינה", וכמו שמבאר במהרש"א "משום דר"ש לא פליג אלא אמקדש, לא בעי לאפסוקי בכל הני איסורי דרבנן דכו"ע מודו בהו במדינה, ונטר עד

תנן בסוף עירובין "ר"ש אומר מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות". ומפרש בגמ' קה: "ר"ש היכא קאי, התם קאי, דתנן (עירובין ס"ד) מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס, ר"ש אומר אפי' חמש עשרה אמה יכנס, לפי שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועים (פי', כשמסמנים מקום סיום אלפיים אמה "אין ממצין את המדות" אלא מציבים הסימן בתוך התחום, שאם יצא לא עביד איסורא), דקאמר תנא קמא לא יכנס, וא"ל ר' שמעון יכנס" - כי "משלך נתנו לך, שכבר הוא בתוך תחומי" (רש"י). וממשיך בגמ': "שלא התירו לך אלא משום שבות - היכא קאי, התם קאי, דקאמר תנא קמא (במשנה הקודמת בעירובין, גבי נימת כנור במקדש שנפסקה) קושרה (בשבת), וא"ל ר"ש עונבה, עניבה דלא אתי לידי חיוב חטאת שרו לי רבנן, קשירה דאתי לידי

פנינים

טבע האדם המוגבל, אלא כל המצוות תוכנן שבקיומן ממלאים את רצון השי"ת, וא"כ כל המצוות שוות, שהרי הן כשמקיים מ"ע והן כשאינו עובר על מל"ת, תוכן הענין הוא שבוה מקיימים רצון וציווי השי"ת, ואין כאן תוכן חיובי או שלילי אלא כולן נקודתן אחת - קיום רצון ה'. ולכן ס"ל שעל כל המצוות ענו "הן" - שהרי נקודת כל המצוות הן ה"הן" והן ה"לאור" היא קיום רצון השי"ת - "הן", וק"ל.

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ו עמ' 124 ואילך)

את טבע האדם, ומל"ת באו להציל את האדם מענינים רעים ושליליים. וזהו אכן מה שראו ישראל במצוות, שבמצוות עשה ראו את תוכנן החיובי, שקיומן מעלה את האדם, ולכן ענו "על הן הן", ובמצוות לא תעשה ראו את השלילה שבהן, שיש להזהר שלא להכשל בהן כדי שלא להוריד ולטמא את הנפש, ולכן ענו "על לאו לאו".

אמנם, לשיטת רע"ק, שמתן תורה העלה את האדם וביטל את הגבלותיו הטבעיות לגמרי, הנה תכלית המצוות אינה שייכת לזיכוך